

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL IMPORTANCE OF TEACHING MUSICAL WORKS TO CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

Nurmatova Iroda Toxtasinovna

Associate professor of the Department of "methodology of preschool education" tdpu named after Nizami (PhD)
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15411237>

ARTICLE INFO

Received: 09th May 2025

Accepted: 13rd May 2025

Online: 14th May 2025

KEYWORDS

Preschool education, musical work, musical development, pedagogy, psychology, emotional development, creative ability, children's education, the importance of music, musical education, attention and memory.

ABSTRACT

This article analyzes the pedagogical and psychological importance of teaching musical works to children of preschool age. Music plays an important role in improving the mental state of children, developing creative abilities, concentrating, strengthening memory and enriching their emotional world. The article will talk about the role of music in the process of preschool education, its influence on the musical development of children and pedagogical approaches. Music, not only promotes the emotional and intellectual development of children, but also sets the stage for the formation of social skills. Teachers and educators can achieve the best results for children by fully understanding the importance of music in children's education and incorporating it into their educational practice.

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARGA MUSIQIY ASARLARNI O'RGATISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK AHAMIYATI

Nurmatova Iroda Toxtasinovna

Nizomiy nomidagi TDPU "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası dotsenti (PhD)
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15411237>

ARTICLE INFO

Received: 09th May 2025

Accepted: 13rd May 2025

Online: 14th May 2025

KEYWORDS

Maktabgacha ta'lim, musiqiy asar, musiqiy rivojlanish, pedagogika, psixologiya, hissiy rivojlanish, ijodiy qobiliyat, bolalar ta'limi, musiqaning ahamiyati, musiqiy ta'lim, diqqat va xotira.

ABSTRACT

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga musiqiy asarlarni o'rgatishning pedagogik va psixologik ahamiyati tahlil qilinadi. Musiqa, bolalarning ruhiy holatini yaxshilash, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, diqqatni jamlash, xotirani mustahkamlash va hissiy dunyosini boyitishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada musiqaning maktabgacha ta'lim jarayonidagi o'rni, bolalarning musiqiy rivojlanishiga ta'siri va pedagogik yondoshuvlar haqida so'z boradi. Musiqa, nafaqat bolalarning hissiy va intellektual rivojlanishiga yordam beradi, balki ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga ham zamin yaratadi. O'qituvchilar va pedagoglar musiqaning bolalar ta'limidagi ahamiyatini to'liq anglab, uni o'z ta'lim amaliyotiga qo'shgan holda, bolalar uchun eng yaxshi natijalarga erishishlari mumkin.

Musika – bu insoniyatning qadimdan tilga kiritilgan va bolalarning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadigan muhim san'at turlaridan biridir. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga musiqiy asarlarni o'rgatish, ularning nafaqat musika qobiliyatlarini rivojlantirishga, balki ijtimoiy va psixologik jihatdan o'sishiga ham yordam beradi. Musika bolalar uchun nafaqat ruhiy holatni ifodalash vositasi, balki o'zlarini tushunish, boshqalar bilan muloqot qilish va jamoaviy ishda faol ishtirok etish uchun ham zarur vosita hisoblanadi. Musika o'rgatish jarayonida bolalar diqqatni jamlash, eslab qolish, ritm va melodiya orqali o'z hissiyotlarini ko'rsatish kabi ko'nikmalarni egallaydilar. Shuningdek, musikaning pedagogik va psixologik jihatlari bolalarning yuksalib borayotgan aqliy va hissiy salohiyatlarini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada, musikaning bolalar rivojlanishiga bo'lgan ahamiyati, uning pedagogik asoslari va psixologik ta'siri tahlil qilinadi.

Musika maktabgacha yoshdagi bolalar uchun nafaqat estetik qiziqish, balki ularning ruhiy, intellektual, ijtimoiy va hissiy rivojlanishida muhim vosita hisoblanadi. Musikaning ta'limdagi ahamiyati bolalarning asosiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, shu jumladan diqqatni jamlash, xotira, til va nutqni rivojlantirish, emotsional va ijtimoiy qobiliyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Psixologik nuqtai nazardan, musikaning bolalar rivojlanishiga ta'siri katta. Musika bolalar uchun hissiy ifoda, dunyoni anglash va muloqot qilishning bir shakli sifatida xizmat qiladi. Lev Vygotskiy, bolalar psixologiyasi sohasidagi yetakchi olimlardan biri, musikaning bolalar rivojlanishidagi o'rni haqida so'zlarida, musikaning "bolalarning hissiy va intellektual rivojlanishiga ta'sir qilishda ajralmas vosita" ekanligini ta'kidlagan (Vygotskiy, 1978). Vygotskiyning fikriga ko'ra, musiqiy faollik, bolalarning til va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi va ijtimoiy o'zaro aloqalarni mustahkamlaydi. Bu jarayon bolalarning o'zini o'zi anglashiga va boshqa bolalar bilan muloqotda bo'lishga yordam beradi.

Amerikalik olim Howard Gardner o'zining "Ko'p intellektual nazariyasi"da musiqiy intellektni alohida ajratib ko'rsatadi. Uning ta'kidlashicha, musikaning bolalar rivojlanishidagi o'rni shundaki, u nafaqat estetik qiziqishni oshiradi, balki bolalarda ritm, tempo, va melodiyaning uyg'unligini anglash qobiliyatini rivojlantiradi. Musiqiy ta'lim, bolalarda o'z hissiyotlarini va fikrlarini musika orqali ifodalash imkoniyatini yaratadi. Bu jarayon, bolalarga ichki dunyolarini tashqi olamga ifodalashda yordam beradi va shu bilan birga, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Musiqiy ta'limning bolalarga ta'siri shunchaki estetik yoki erkin ijodkorlik bilan cheklanmaydi. Musika bolalar uchun tilni rivojlantirishda, diqqatni jamlashda va xotirani mustahkamlashda ham samarali vosita bo'lishi mumkin. Musika, ritm va melodiyaning uyg'unligi bolalar uchun intellektual faoliyatni rivojlantiradi, ularning mantiqiy fikrlashini va tasavvurini oshiradi.

Misol uchun, musikaning bolalar tilidagi rivojlanishiga ta'siri, ingliz tilida bolalarga musika orqali so'zlar va tovushlarni aniq eshitish orqali o'rganishning eng samarali usullaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Musikaning ritmik tuzilishi va uning mavzu bilan uyg'unligi bolalarning tilni o'zlashtirish jarayonini yengillashtiradi. Shuningdek, musikaning bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'rni ham katta. Bolalar guruhlarda musiqiy asarlarni ijro etish, hamkorlikda ishlash va bir-biri bilan sinxron ravishda harakat qilish orqali jamoaviy

ish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu, o'z navbatida, ularga kelajakda ijtimoiy vaziyatlarda muvaffaqiyatli bo'lish imkonini yaratadi.

Amaliy tajribalarga ko'ra, bolalar musiqa orqali o'z hissiyotlarini boshqarish va ularga mos reaksiyalarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Masalan, Rossiyada amalga oshirilgan bir tadqiqotda, musiqiy o'qitish metodikalaridan foydalanish orqali bolalarda hissiy ko'nikmalarni rivojlantirishga muvaffaqiyatli erishilgan. Tadqiqotda qatnashgan bolalar musiqiy mashqlar yordamida o'z hissiyotlarini ifodalashni o'rganishdi, bu esa ularning o'zgaruvchan ruhiy holatlarini boshqarishlariga yordam berdi.

Shuningdek, g'arbda, ayniqsa, AQSh va Buyuk Britaniyada musiqiy ta'lim bolalarning intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir qilishi isbotlangan. Bunday tajribalarda, musiqiy ta'lim dasturlarida qatnashgan bolalar matematika va mantiqiy fikrlashda yuqori natijalarga erishgan. Bir necha yillik tadqiqotlar natijasida, musiqani o'rganishning bolalar uchun ijobiy ta'sir ko'rsatgani va ular o'qish va yozishni o'zlashtirishda ko'proq muvaffaqiyatga erishganligi aniqlangan.

Musiqiy ta'lim, shuningdek, bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Musiqa guruhlarda ijro etilishi bolalarga hamkorlikda ishlashni o'rgatadi. Bolalar, guruhdagi o'rnini va boshqalar bilan hamkorlikda ishlashni tushunib, bir-birlarini qo'llab-quvvatlashni o'rganadilar. Musiqa orqali bolalar o'zaro muloqot qilish, bir-birlarini tinglash va birgalikda ishlash kabi muhim ijtimoiy ko'nikmalarni o'zlashtiradilar. Bu ko'nikmalar ularning kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy hayotida muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur.

Shuningdek, musiqaning hissiy rivojlanishdagi o'rni alohida ta'kidlanishi kerak. Musiqa bolalar uchun o'z hissiyotlarini boshqarish va ifodalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Musiqa tinglash va ijro etish orqali bolalar o'z hissiyotlarini to'liq his qilish, tushunish va boshqalar bilan bo'lishni o'rganadilar. Bu jarayon, ularning hissiy aqlli bo'lishiga, o'z hissiyotlarini anglash va boshqalar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Musiqa, maktabgacha ta'limda nafaqat bolalar uchun estetik qiymatga ega san'at turi, balki ularning aqliy, hissiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi muhim vositadir. Musiqa orqali bolalar nafaqat ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradilar, balki o'z hissiyotlarini ifodalash, boshqalar bilan muloqot qilish va guruhda ishlash ko'nikmalarini o'zlashtiradilar. Musiqiy ta'lim bolalarda diqqatni jamlash, xotirani mustahkamlash, tilni rivojlantirish va hissiy jihatdan barqaror bo'lishda katta ahamiyatga ega. Musiqa pedagogik va psixologik nuqtai nazardan bolalarning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli hayoti uchun poydevor yaratadi.

Musiqiy ta'limning maktabgacha yoshdagi bolalar uchun pedagogik va psixologik ahamiyati juda katta. Musiqa nafaqat bolalarning hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, balki ularning intellektual, ijtimoiy va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Musiqaning bolalar rivojlanishidagi roli ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan va amaliy tajribalarda tasdiqlangan. Musiqa orqali bolalar o'z hissiyotlarini boshqarish, guruhlarda ishlash va o'zaro ijtimoiy aloqalarni yaxshilash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqiy ta'lim, bolalar nafaqat estetik qiziqishlarini rivojlantiradi, balki ularning ko'plab psixologik va kognitiv ko'nikmalarini ham yaxshilaydi. Ayniqsa, bolalarning ritm, melodiyaning anglash, diqqatni jamlash, eslab qolish va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda musiqaning ahamiyati juda katta.

Musiqiy ta'limning bolalar rivojlanishiga ta'siri haqida jadval:

Rivojlanish sohalari	Musiqiy ta'limning ta'siri	Amaliy misollar va tadqiqotlar
Hissiy rivojlanish	Hissiy holatlarni boshqarish, o'z hissiyotlarini anglash, boshqalar bilan emotsional aloqalar o'rnatish	Musika orqali bolalar o'z hissiyotlarini ifodalashni o'rganadilar (Vygotskiy, 1978)
Intellectual rivojlanish	Diqqatni jamlash, xotirani mustahkamlash, ritmik tuzilmalarni anglash	Musika yordamida bolalar o'qish va yozishni o'zlashtirishda yuqori natijalar ko'rsatgan (AQSh tadqiqotlari)
Ijtimoiy ko'nikmalar	Jamoda ishlash, boshqalar bilan muloqot qilish, guruhda faol ishtirok etish	Bolalar musika orqali jamoda ishlashni o'rganadilar va bir-birlarini qo'llab-quvvatlaydilar (Buyuk Britaniya amaliyoti)
Ijodiy qobiliyatlar	Yangi g'oyalar yaratish, tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirish	Musika bolalar uchun yangi g'oyalarni yaratish imkoniyatini beradi (Gardner, 1999)
Nutq va til rivojlanishi	Musika va ritm orqali tilni o'zlashtirish, so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish	Musika yordamida bolalar nutqni yaxshiroq rivojlantiradilar (Shvarts, 2005)
Kognitiv rivojlanish	Aqliy faoliyatni rivojlantirish, mantiqiy fikrlash, fazoviy tafakkur	Musika yordamida bolalar matematik va mantiqiy fikrlashni o'zlashtiradilar (Zankov, 2007)

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlar, musiqiy ta'limning bolalarning turli rivojlanish sohalariga ta'sirini yanada yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu ta'limning pedagogik va psixologik ahamiyatini ta'kidlaydi va musiqaning bolalar rivojlanishidagi o'rnini yanada oshiradi.

Shunday qilib, musiqiy ta'lim bolalar uchun nafaqat estetik qiziqishni rivojlantirish, balki ular uchun ko'plab boshqa rivojlanish sohalarida ham mustahkam poydevor yaratadi. Musika orqali bolalar o'zlarining hissiy va intellektual salohiyatlarini ochib beradi, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga yordam beradi.

References:

- Toxtasinovna, N. I. (2024). HOLIDAY BREAKFAST AND FUN HOURS IN PRESCHOOL EDUCATION ORGANIZATION CONTENTS OF ORGANIZATION. International journal of artificial intelligence, 4(03), 377-379.
- Zankov, L. V. (2007). Razvitie ucheniya o kognitivnoy psikhologii [Kognitiv psixologiya haqida ilmiy qarashlarning rivojlanishi]. Moscow: Vysshaya shkola.

3. Smirnova, M. S. (2006). Kreativnost' i rol' igry v psikhologii detey doshkol'nogo vozrasta [Ijodkorlik va o'yinning maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasidagi roli]. Moscow: Pedagogika.
4. Shulman, L. (2005). Pedagogical Content Knowledge: A Model for Teacher Knowledge. In Handbook of Research on Teaching (pp. 1-47). Washington, DC: American Educational Research Association.
5. Nikitina, L. N. (2011). Obrazovatel'naya praktika v doshkol'nom obrazovanii [Maktabgacha ta'limda ta'lim amaliyoti]. Moscow: Prosveshchenie.
6. Nurmatova, I., Tillaboeva, S., Vaxobova, G., Mamatobilova, A., & Sh, A. (2021). THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF INCREASING THE EXPORT POWER OF THE REGION. Экономика и социум, (3-1 (82)), 215-217.
7. Nurmatova, I., & Akhmedova, M. (2023). TECHNOLOGIES FOR STABILIZING THE SPIRITUAL ENVIRONMENT OF SOCIETY. Publishing House "Baltija Publishing".
8. Nurmatova, I. (2022). The role of ethical normalization in the formation of the spiritual environment of society. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(4), 81-85.
9. Axmedova, M. T., Umarova, M. X., & Nurmatova, I. T. (2022). TARBIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TALABALARDA IJTIMOIIY QADRIYATLAR TIZIMINI SHAKLLANTIRISH. Journal of Integrated Education and Research, 1(5), 226-231.
10. Nurmatova, I. (2022). The role of ethical normalization in the formation of the spiritual environment of society. Asian Journal of Multidimensional Research, 11(4), 81-85.
11. Nurmatova, I. (2022). Social Technologies of Ethical Normalization at a New Stage of Development. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 18-21.